

---

ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალურ ბიუროში 2012 წლის 5 დეკემბერს გამართული საჯარო დისკუსია თემაზე:

“ქუჩის პროტესტის ესთეტიკა: ახალგაზრდობა პოლიტიკაში”

---

ძირითადი მომხსენებლები:

გიორგი კველიშვილი - მხატვარი

ლევან ლორთქიფანიძე - ნარინჯისფერი კლუბი, დამფუძნებელი

ლალი პერტენავა - ხელოვნებათმცოდნე

ანი ჭანკოტაძე - ლაბორატორია 1918

---

მოდერატორი: გოგი გვახარია, რადიო თავისუფლების ჟურნალისტი

---

**გოგი გვახარია** - მოგესალმებით. დღეს ქუჩის პროტესტის ესთეტიკაზე უნდა ვისაუბროთ. არსებობს აზრი, რომ პროტესტის ფორმები უნდა შეიცვალოს. მართალია, თითქოს შინაარსია მთავარი, მაგრამ ფორმა მოძველდა და ახალი რამ არის მოსაფიქრებელი. ამიტომ დღეს, როგორც ვხვდები, სწორედ პროტესტის ფორმებსა და ესთეტიკაზე ვისაუბრებთ. გიორგი კველიშვილს გადავცემ სიტყვას.

**გიორგი კველიშვილი** - სტუდენტური აქტივიზმი, თუკი მისი პრობლემატიკის სრულად გაგება გვინდა, ჩემი აზრით ყველაზე ფართო კონტექსტში უნდა განვიხილოთ. ეს არის საზოგადოებრივი ცნობიერების ევოლუციის პროცესი. ვფიქრობ, ყველა ჩვენგანი ამა თუ იმ ფუნქციით, გაცნობიერებულად თუ გაუცნობიერებლად ვმონაწილეობთ ამ პროცესში, რომლის მიზანიც ჩვენი თანაცხოვრების მუდმივი სრულყოფა და იდეალთან მიახლოებაა. ჩვენი ყველა ქმედება ამ კონტექსტშია ჩაწერილი და სხვადასხვა მნიშვნელობისა და ხანგრძლივობის შედეგებს იწვევს. ამ პროცესში ყოველთვის შუაში ვიმყოფებით. ერთი მხრივ აშკარაა, რომ რაღაც მონაპოვარი გაგვაჩნია, ამ პროცესში. იმას, რასაც შეგვიძლია კულტურა ვუწოდოთ ამ სიტყვის ყველაზე ფართო გაგებით, უკვე დავეუფლეთ, და ეს მონაპოვარი ზოგჯერ ყველას მიერ არის გაზიარებული, ზოგჯერ კი სადაო და საკამათოა, მაგრამ მაინც ეს არის ის, რაც უკვე გაგვაჩნია.

მეორე მხრივ აშკარაა, რომ სასურველისაგან ყოველთვის შორს ვართ და გაბატონებული წესრიგი არ არის სრულფასოვანი და საჭიროა განვითარება და ახალ მონაპოვარზე ორიენტირება. აქედან გამომდინარეობს, რომ საზოგადოებრივი, პოლიტიკური, სამეცნიერო და კულტურული პროცესების ხასიათს სწორედ ეს ორი უმთავრესი რამ ამოძრავებს, შენახვის, გაფრთხილების სურვილი, რასაც კონსერვატიზმი შეიძლება ვუწოდოთ და ასევე ახლისაკენ, განვითარებისაკენ მისწრაფება. ერთი და იგივე ადამიანი შეიძლება ორივე ამ ტენდენციის მატარებელი იყოს, მაგრამ უმთავრესად ადამიანები ერთი რომელიმე მათგანის მიდევნებას დაისახავენ ხოლმე მიზნად და სწორედ ამ ორ მიდგომას შორის კონკურენცია აყალიბებს პოლიტიკის ხასიათს. ეს ქმნის პოლიტიკურ დიაპაზონს იმ ორ უკიდურესობას შორის, რასაც პირობითად მემარცხენეობას და მემარჯვენეობას ვუწოდებთ. მაგრამ მე მიმაჩნია, რომ ეს არის პროცესი და მას გააჩნია მიმართულებები წინ და უკან და არა მხარეები მარცხნივ და მარჯვნივ.

საზოგადოებრივი ცნობიერების ევოლუციის ეს პროცესი აშკარაა, რომ სხვადასხვა სფეროებში წარიმართება. ეს არ არის ერთგვაროვანი პროცესი. ეს სფეროები ურთიერთდაკავშირებულია მეტნაკლებად სუსტი და ძლიერი ძაფებით და სიტუაციის ცვლილება ერთგან სხვა სფეროებზეც ახდენს გავლენას. მოვიხმობ დევიდ ჰარვის მეტაფორას, რომელიც ამ პროცესს წარმოადგენს როგორც გრძელ პერსპექტივაზე მიმართულ სპექტაკლს, რომელიც ერთდროულად ბევრ სხვადასხვა სცენაზე თამაშდება. ახალგაზრდული მოძრაობა, ჩემი აზრით ამ სცენებიდან ერთ-ერთია.

ახალგაზრდული მოძრაობების როლი განსაკუთრებულია. თითქმის ყოველთვის ახალგაზრდობა მნიშვნელოვანი სოციალურ-პოლიტიკური ცვლილებების ავანგარდში იდგა და ეს ბუნებრივია. ახალგაზრდობა ხომ ყველაზე ხილვადი, ხელშესახები გამოხატულებაა იმისა, რასაც მომავალს, პერსპექტივას ვუწოდებთ. მომავალი თაობის უფლებაა, იცხოვროს მშვიდობიანად. მიუხედავად ამისა, არ უნდა ვიფიქროთ, რომ ახალგაზრდობა მხოლოდ პროგრესს უკავშირდება,

ხშირად ისინი უკვე არსებულის დასაცავად გამოდიან და ეს ზოგჯერ საზოგადოების აღფრთოვანებასაც იწვევს ხოლმე, მაგალითად, როდესაც ევროპაში პენსიების შემცირების წინააღმდეგ გამოვიდნენ, ან ჩვენი ქვეყნის უახლესი ისტორიის სტუდენტური მოძრაობები გავიხსენოთ, რომელიც დავით გარეჯის სამონასტრო კომპლექსის დაცვის მოთხოვნით დაიწყო. ასეთი მოძრაობები ხშირად ახალგაზრდების თვითდამკვიდრების სივრცედ იქცევა და მრავალი ადამიანი აქ საკუთარ მოწოდებას პოულობს. ამის მაგალითი ძალიან ბევრია.

მაგრამ სტუდენტობა ზოგადად მრავალფეროვანი და მრავალი ინტერესის გამაერთიანებელი სახელია და ბუნებრივია, რომ ყველა მათგანს არ ამოდრავებს პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ სივრცეში თვითდამკვიდრების სურვილი. რა გზაც არ უნდა აირჩიონ სტუდენტებმა მომავლისათვის, მათ სჭირდებათ მშვიდობისა და კეთილდღეობის ელემენტარული პირობები და როცა ეს პირობები საფრთხის ქვეშ არის, ვცდილობთ ჩავერთოთ ამ პროცესებში, თუკი რაიმეს შეცვლა შესაძლებლად მიგვაჩნია. სწორედ იმის გაცნობიერება, რომ თავად ვმონაწილეობთ იმგვარი რეალობის ფორმირებაში, რომელშიც გვსურს ცხოვრება, ჩემი აზრით ქმნის სტუდენტური მოძრაობის მთავარ მიზიდულობას, იმიტომ რომ ეს არის აქტიური შემოქმედებითი პროცესი, სადაც სასიამოვნოსა და სასარგებლოს შორის მკვეთრი ზღვარი არ არსებობს. ამის საპირისპიროდ ადამიანებს ასეთი მოძრაობისაგან განიზიდავს სწორედ იმის გაცნობიერება, რომ ეს სულაც არ არის მათ მიერ მართული შემოქმედებითი პროცესი, არამედ რომელიმე პოლიტიკური ძალის მიერ მიერ მართული პროცესია.

ასეთი შიშის ლეგიტიმურობის შემთხვევაშიც კი მაინც მგონია, რომ უფრო მეტი ჩართულობა, უფრო მეტი ხმამაღალი მონაწილეობა, საკუთარი იდეებისა და ფასეულობების დამკვიდრება ამ პროცესში, არის სწორი გზა და მას შეუძლია, რომ სხვების მიერ მართულ პროცესებსაც კი შეუცვალოს მიმართულება. ამგვარად სტუდენტურ მოძრაობას ორი რამ განაპირობებს. ერთია იმის საფრთხე, რომ არსებული რეალობა გაუარესდეს ან არ განვითარდეს, და მეორე მხრივ იმედი, რომ პოზიტიური ალტერნატივა შესაძლებელია.

ბოლო წლების ჩვენი სტუდენტური მოძრაობა, რომელიც “ლაბორატორია 1918” და სხვა ჯგუფების აქტივობას უკავშირდება, ჩემი აზრით სწორედ ამ საფრთხის გამო დაიწყო. უმთავრესი მოთხოვნა დასაწყისისთვის იყო სწავლის ხელმისაწვდომობის მოთხოვნა, რადგან უამისოდ არცერთ საზოგადოებას არ შეუძლია ცივილიზებულ ხალხთა შორის ადგილის დამკვიდრება, მაგრამ სტუდენტები ამავე დროს აცნობიერებენ, რომ ეს სისტემური პრობლემა იყო და განათლების რეფორმა სხვა მნიშვნელოვანი რეფორმების გარეშე ვერ მოხდებოდა. ამიტომაც ისინი თავის ძალისხმევას სხვა პროცესებსაც უერთებდნენ ხოლმე და ხშირად თვითონაც იყვნენ ინიციატორები, იქნებოდა ეს 26 მაისის დარბევის გაპროტესტება თუ ციხეებში არსებული ვითარებისა და დევნილებისადმი სოლიდარობა. მაგრამ ფართომასშტაბიან მოძრაობაში ეს მაინც ვერ გადაიზარდა, ვიდრე არ გავრცელდებოდა ციხის ცნობილი კადრები. აქ კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგა ყველაზე არსებითი, რა ზეც საზოგადოების ყველა მხარე თანხმდება. ეს არის ადამიანის თავისუფლების, სიცოცხლის, ღირსების საკითხები. რადგან არ შეიძლება ეს საკითხები რომელიმე პოლიტიკური იდეოლოგიის კუთვნილებად გამოცხადდეს, ამ პრობლემამ განსხვავებული სტუდენტობა გააერთიანა.

ასეთ იმპულსზე დაფუძნებულ აქტივობას პირადად მე “მეტაპოლიტიკურ აქტივობას” ვუწოდებ. ეს არის ჩემთვის ყველაზე ადეკვატური სახელი, პასუხი ინფანტილურ განცხადებებზე, რომელიც ხშირად გვესმის თავად სტუდენტებისგანაც, რომ მოძრაობა აპოლიტიკურია. თუკი ამგვარი მოძრაობის გავლენას ვიგულისხმებთ პოლიტიკურ პროცესებზე, იგი არათუ აპოლიტიკური, არამედ სწორედ ის პოლიტიკურია, ამ სიტყვის ყველაზე ფართო გაგებით. ეს არის არა რომელიმე პოლიტიკური პოზიციის დაკავება, არამედ მეტაპოლიტიკური ჟესტი, თამაშის წესების კარნახი პოლიტიკური აქტივობისადმი.

მაგრამ ალბათ შეცდომა იქნება ვიფიქროთ, რომ მხოლოდ ციხის კადრების გავრცელება იყო ამ აქტივობის მიზეზი. ბევრი სხვა ფაქტორიც უნდა დაემთხვეს, რომ ასეთი მოძრაობა შედგეს, მათ შორის ის, რომ ეს ყველაფერი არჩევნების წინა პერიოდს დაემთხვა. მაგრამ ჩემი აზრით ყველაზე მნიშვნელოვანია პოზიტიური პერსპექტივის რეალურობის განცდა. სხვა საკითხია, რომ ეს ხშირად იმედგაცრუებით მთავრდება ხოლმე, მაგრამ იმ მოცემულ მომენტში რეალისტურად უნდა მიგვაჩნდეს პოზიტიური ალტერნატივის გახორციელება. იმან, რომ სტუდენტებმა ეს ალტერნატივა გაიზიარეს, რასაც საზოგადოების ნაწილი მანამდეც იზიარებდა, ერთი მხრივ თავად სტუდენტური მოძრაობის გაფართოებას შეუწყო ხელი, მეორე მხრივ თავად საზოგადოებრივ პროცესებსაც მძლავრი სტიმული შემატა და ეს ყველაფერი იმით დამთავრდა, რასაც მე ვუწოდებ “რევოლუციას საარჩევნო ურნებთან” ან “საარჩევნო რევოლუციას”.

ამ კადრების გავრცელებამ საფუძველი გამოაცალა სტერეოტიპს, რომელიც საბჭოური მენტალობის გადმონაშთია და იმაში მდგომარეობს, რომ პოლიტიკა ახალგაზრდების საქმე არ არის, ასევე შიშში, ნებისმიერი აქტივობის უკან პოლიტიკური ძალები და მართვადი პროცესები დაენახათ. ეს შიშში, რომელიც სხვადასხვა კლიშეებში გამოიხატება, რომ პოლიტიკა ბინძური საქმეა, ყველა პოლიტიკოსი გარეწარია და ა.შ, იყო ყველაზე შემაბრკოლებელი ფაქტორი, რაც მანამდე მოძრაობის გაფართოებას ხელს უშლიდა. თუმცა ეს კლიშეები განაგრძობს არსებობას. დევიდ ჰარვი ყველაზე მძიმე პოლიტიკურ შეცდომად მიიჩნევს, გვეგონოს, რომ სწორედ ის სცენაა ყველაზე მნიშვნელოვანი, რომელზეც ჩვენ ვთამაშობთ. ეს ასე არ არის. ყველა სცენას, სადაც მოვლენები თამაშდება, დიდი მნიშვნელობა აქვს. ასე რომ ჩემი აზრით სასურველია, რომ ერთ მიზანზე ორიენტირებულ სხვადასხვა სცენაზე მიმდინარე პროცესებს შორის არსებობდეს თანამშრომლობა.

სტუდენტური აქტივიზმის პრობლემატიკა ჩემი აზრით დღეს იმ კითხვის ირგვლივ აიგება, დარჩება თუ არა არა მის ერთადერთ ფორმად მხოლოდ მეტაპოლიტიკური, სპონტანური პასუხები ეგზისტენციალურ-პოლიტიკურ ინციდენტებზე, რაც არც ისე ხშირად იქმნება, თუ შეძლებს გადაიზარდოს თანმიმდევრულ, მიზანმიმართულ პროცესში. თუ ასეთი პროცესი შედგა, მის წინაშე ორ მთავარ გამოწვევას ვხედავ: საკუთრივ ახალგაზრდული მოძრაობის გაძლიერება, მისი უფრო მეტად მონაწილეობა საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, მოძრაობას, რომელიც საზოგადოების, როგორც შემოქმედებითი თვითრეალიზაციის სივრცის ფორმირებისკენ არის მიმართული და კავშირების დამყარება ახალგაზრდულ, სტუდენტურ ჯგუფებს შორის და თანამშრომლობას სხვა სცენებთან, ამ პროცესების სხვა მონაწილეებთან. ეს ასევე არის მთელი საზოგადოების გამოწვევა და ვფიქრობ, რომ თუ ყველა ერთად

გავართმევთ მას თავს, მაშინ შესაძლოა, სპექტაკლი, რომელიც ერთდროულად ბევრ სცენაზე მიმდინარეობს, ჩვენთვის სასურველი ფინალისკენ წავიყვანოთ.

**გოგი გვახარია** - დიდი მადლობა, ძალიან საინტერესო იყო, მაგრამ მაინც მინდა დავუბრუნდე ჩვენი დებატების სათაურს. ჩვენ ქუჩის პროტესტის ესთეტიკაზე ვსაუბრობთ. გიორგიმ მეტააქტივობაზე ისაუბრა. ძალიან საინტერესოა, როგორ გამოიხატება ეს ყველაფერი, როგორი ფორმა აქვს მეტააქტივობას. ახლა ქალბატონ ლალის მოვუსმინოთ.

**ლალი პერტენავა** - მიხარია ამ დარბაზში რომ ვარ და ვუყურებ ახალგაზრდობას. ახალგაზრდული პროტესტი და არტიკულაციის ის ფორმები, რომლითაც ის გამოიხატება, ძალიან მნიშვნელოვანი გახდა ბოლო პერიოდში. ახალგაზრდული პროტესტი 1990-იანი წლების დასაწყისში დაიწყო. ისინი მიმართული იყო პოსტკოტალიტარული სისტემის და საზოგადოებრივი ღირებულებების გაპროტესტებისკენ. დაიწყო მუსიკალური ღონისძიებებით, გამოფენებით აბრეშუმის ქარხანაში, მაგრამ სამწუხაროდ ქვეყანაში ისევ ჩამოყალიბდა ძალაუფლებრივი ცენტრალიზებული სისტემა და არტისტები, რომლებსაც ჰქონდათ გამოხატვის თავისუფალი ნება, ქვეყნიდან წავიდნენ და სხვაგან დაიწყეს არტისტული აქტიურობა.

რაც შეეხება ქუჩის პროტესტს და მის ესთეტიკას, ნებისმიერი მოძრაობა, დაწყებული ადამიანის დაბადებიდან გარდაცვალებამდე, პროტესტის გამოხატულებაა. ადამიანები ბევრ რამეს აპროტესტებენ, თუ აქვთ ამის საშუალება, ფონი და დისკურსი. გიორგიმ მემარცხენე და მემარჯვენე დისკურსები ახსენა, რომელიც ალბათ დასავლური ფილოსოფიური აზრის განვითარებიდან მომდინარეობს და ეს არის მატერიალიზმის და იდეალიზმის დაპირისპირების დიალექტიკა. ის, თუ როგორ ყალიბდება საქართველოში ეს დიალექტიკა, ალბათ საჯარო დებატების დამსახურებაა, თუმცა ესთეტიკიდან და გამოხატვის ფორმებიდან უფრო პოლიტიკაში გადავდივარ. ამ ეტაპზე ეს ძალიან მნიშვნელოვნად მიმაჩნია, იმიტომ რომ ჩვენი ჩამოყალიბებული პოზიციები განსაზღვრავენ ჩვენს აქტივობებს. პირადად მე, ამ კონკრეტულ მოცემულობაში, რომელიც დღეს გვაქვს, ჩამოყალიბებული პოზიცია არ გამაჩნია. ერთადერთი ის არის, რომ ქალი ვარ და მაქვს გარკვეული ინტერესები და მოთხოვნილებები იმ ჩაგვრიდან გამომდინარე, რასაც ქალი განიცდის დღეს საქართველოში. მაგრამ არ ვიცი, მემარჯვენე ვარ, მემარცხენე, ლიბერალი მემარცხენე, რადიკალი მემარცხენე თუ სხვა დისკურსის მონაწილე. ჩვენი რეალობიდან გამომდინარე ნაწილობრივ ალბათ ყველაფერში ვმონაწილეობ. იმაზეც ვაპირებდი ლაპარაკს, თუ როგორ დაიწყო ქუჩის პროტესტები დასავლეთში, როგორ შემოიტანა ხელოვნებამ კულტურაში პროტესტული დისკურსი, როგორ შეიქმნა ავანგარდი, მაგრამ ეს ლექცია ალბათ მოსაწყენი იქნება აქ მყოფი საზოგადოებისათვის. უბრალოდ ვიტყვოდი, რომ უფრო აქტუალურია პროტესტის გამოხატვის ის ფორმები, რაც არის დღეს საქართველოში. აქტუალურია ამ ფორმის გააქტიურება.

მოწოდებასავით არ მინდა გამომივიდეს, მაგრამ როდესაც დღეს დილით სამსახურში მივდიოდი, გლდანის მეტრო, რომელიც ძველი ქალაქისაგან განსხვავებით ცოცხალი ურბანული სივრცეა, ზუსტად იმ პროცესში დამხვდა, როგორშიც ვხედავდი “ვარდების რევოლუციის” დროს, როდესაც იდგა ძალიან ბევრი

პოლიციელი და იქ მოვაჭრე ბომა ქალები მათ შექუჩებულები უყურებდნენ. მოხდა ძალაუფლების ჩანაცვლება. წინააღმდეგობამ ჩანაცვლა წარმატებული ძალაუფლება, სისტემა არ დანგრეულა. ასე ადვილად არც დაინგროდა, მთელი დასავლეთი ამ სისტემაზეა აგებული, მაგრამ თუ დღევანდლობიდან, იქნება ეს ახალგაზრდობა, სტუდენტობა თუ პენსიონერები, არ დაიწყებენ საკუთარი მოთხოვნების არტიკულირებას, მხატვრული, დოკუმენტური თუ სხვა სახით, ჩვენთან ეს სისტემა ალბათ ყოველთვის რევერსული პრინციპით იმუშავებს.

1990-იან წლებში საკმაოდ ექსპრესიულად გამოიხატებოდა კულტურული პროტესტები. იყო ზურაბ რთველიაშვილი, რომელიც დადიოდა დანგრეულ მაღაზიებში და ლექსებს კითხულობდა. მაგრამ ეს ექსპრესიული გამომხატველობა არტისტულ ფორმებში იყო ჩაკეტილი. დღევანდელი ახალგაზრდობისგან გამიგონია მოსაზრება, რომ არტისტული ფორმები ზედმეტია დემონსტრაციებისა და პროტესტის გამოხატვისას, იმიტომ რომ მაყურებელი სხვა მიმართულებით მიჰყავს. მე მიმაჩნია, რომ კარგად ჩამოყალიბებული, კონცეპტუალიზებული არტისტული ფორმა არის ზუსტად ის, რაც ქმნის პროტესტის კულტურულ დისკურსს და რასაც საუკუნეების განმავლობაში ქმნიდნენ არტისტები.

“ვარდების რევოლუციის” პერიოდში ნაკლებად მახსენდება ის კულტურული გამოხატულება, რომელიც გააპროტესტებდა რომელიმე საზოგადოებრივი ჯგუფის ინტერესს. ერთადერთი ნათელი წერტილი, რომელიც დავინახე, ხოტბად ნუ ჩამითვლით, იყო “ლაბორატორია 1918”, რომელმაც კოლექტიური გაპროტესტება მოახერხა. იმდენად რამდენადაც ხელოვანების წრეში ვიმყოფები და ერთი საკითხის კოლექტიურ გაპროტესტებასაც კი ვერ ვახერხებ, როდესაც ამას ახალგაზრდები აკეთებენ, ეს ჩემთვის ცვლილების დასაწყისია. მარტო ჩემთვის კი არა, ფაქტია, რომ ეს ქვეყნისთვისაც იყო ცვლილებების დასაწყისი. მაგრამ როგორია ჩანაცვლება, ეს კიდევ სხვა საკითხია.

რას ნიშნავს პროტესტი. პროტესტი არის, როდესაც რაღაც კოლექტივი გარკვეულ სივრცეში ვერ ახერხებს საკუთარი ინტერესების დაფიქსირებას. ეს სივრცე არის ლეგიტიმური ორგანო. ავიღოთ პარლამენტი, რომელიც იმავე პრინციპით არის აწყობილი, როგორშიც ახლა ჩვენ ვიმყოფებით. პარლამენტი უნდა იყოს საჯარო დისკუსიის ფორუმი. თუ სახელმწიფო სტრუქტურებში ვერ ხერხდება გარკვეულ კოლექტიურ ინტერესებზე შეთანხმება, პროტესტი შიდა სივრციდან ქუჩებში გადაინაცვლებს. ქუჩებში საკუთარი ინტერესების წამოყენება მიმაჩნია, რომ უფრო მეტად პროდუქტიულია, თუ ეს ინტერესები კონცეპტუალიზებულია და გარკვეული ფორმით არის გამოხატული. ეს არის კრეატიული და კულტურული ფორმა. მოხარული ვიქნები, თუ სტუდენტობა კვლავ განაგრძობს ჩემი ინტერესებისათვის აქტიურობას.

**გოგი გვახარია** - ძალიან საინტერესო იყო ძალაუფლების ჩანაცვლებაზე საუბარი. დღეს უკვე გაიგონებთ პრეტენზიას ახალგაზრდული მოძრაობის მიმართ, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანაში ისევ არის პრობლემები, ახალგაზრდობა აღარ აქტიურობს. ძალიან საინტერესო თემაა ძალაუფლების ჩანაცვლების საკითხი, მაგრამ ამ თემაზე საუბარი სხვა მიმართულებით წაგვიყვანს, ეს ალბათ სხვა დისკუსიის თემაა. მაგრამ იმაზე ალბათ გაგვცემს “ლაბორატორია 1918” პასუხს, პასიურობს თუ არა და ხომ არ გაიზიარებს “კმარას” ბედს, რომელიც “ვარდების რევოლუციამდე”

გვპირდებოდა, რომ მუდამ იქნებოდა დაგეშილი ნაგაზის მდგომარეობაში, მაგრამ სამწუხაროდ ასე არ მოხდა. ანი ჭანკოტაძეს მოვუსმინოთ.

**ანი ჭანკოტაძე** - მოგახსენებთ, რას წარმოადგენს ჩემთვის “ლაბორატორია 1918” და როგორ დაიწყო ეს მოძრაობა. ეს გასცემს პასუხს კითხვას, იქნება თუ არა ლაბორატორია “კმარა”. “ლაბორატორიას” მე არ განვიხილავ როგორც კონკრეტულ ჯგუფს. ვართ ადამიანები, რომლებიც ვმონაწილეობთ ამ ჯგუფის აქტივობებში, ვგეგმავთ და პრეზენტაციას ვაკეთებთ, მაგრამ ეს არ არის კონკრეტულ საზღვრებში ჩაკეტილი ჯგუფი. ჩემთვის ეს უფრო არის სოციალური პრაქტიკა.

მახსოვს როგორი ინდიფერენტულობა იყო გამეფებული სტუდენტებში, როდესაც მე და ჩემმა მეგობრებმა უნივერსიტეტში გავაკარიტ პლაკატები, რომლითაც ვაპროტესტებდით სტუდენტურ თვითმმართველობას და უნივერსიტეტის ადმინისტრაციას. ამან გამოიწვია პირველი ვნებათაღელვა. ამ შედეგების გარშემო გაერთიანდნენ სხვა სტუდენტებიც და აღმოვაჩინეთ, რომ ყველას გვაქვს პრობლემები. ჩვენ ვგრძნობდით დისკომფორტს ჩაკეტილ სივრცეში ცხოვრების გამო, ვღებულობდით უხარისხო განათლებას და შესაბამისად გვექონდა შეგრძნება, რომ ცხოვრებაში არ გვექნებოდა პერსპექტივები, ვიყავით დაბალი და საშუალო კლასის წარმომადგენლები და განწირულები ვიყავით იმისთვის, რომ მუდმივად შეგვესრულებინა მორჩილი ცხოვრების ფუნქცია. ჩვენი პირველი პროტესტი ყოველივე ამან გამოიწვია. არ ვიყავით დარწმუნებულები, მოვახერხებდით თუ არა რაიმეს შეცვლას, მაგრამ მიუხედავად ამისა დავაფიქსირეთ ჩვენი მიუღებლობა ყოველივე ამის მიმართ. ასე დაიწყო ყველაფერი.

რა არის “ლაბორატორია“, თვითრეალიზაცია თუ თვითგამორკვევა? ვფიქრობ, რომ არის თვითგამორკვევა, ოღონდ თვითრეალიზაციის მიზნით. როდესაც პრობლემებთან საბრძოლველად გავერთიანდით, აღმოვაჩინეთ, რომ საერთო მიზნებისთვის კოლექტიური მოქმედება იყო საჭირო. კოლექტიურობა აუცილებელია იმისათვის, რომ თითოეული ჩვენგანი უკეთესად იყოს პერსპექტივაში. სხვანაირად ეს არ მიიღწევა. შეიძლება ითქვას, რომ თვითგამორკვევის სხვადასხვა ეტაპები გავიარეთ, ვიდრე ჯგუფად ჩამოვყალიბდებოდით.

სექტემბრის მოვლენები, რომელშიც ჩვენც ვითამაშეთ ჩვენი როლი, არ ყოფილა არც ლაბორატორიის და არც ციხის კადრების დამსახურება. ეს იყო საზოგადოების ისეთივე პროტესტი, როგორი თავის დროზე გაგვიჩნდა უნივერსიტეტში. საზოგადოება დიდი ხანი ცხოვრობდა დიდ დისკომფორტში, შემდეგ გაჩნდა კონკრეტული საბაზი ამ პროტესტის გამოსავლენად. ციხის კადრები არ ყოფილა მიზეზი, მხოლოდ საბაზი იყო. თუმცა ამის შემდეგ თვითგამორკვევის პროცესი არ გაგრძელებულა საზოგადოებაში. ხალხმა თქვა, რა არ უნდა, მაგრამ რა სჭირდება, როგორ წარმოუდგენია მომავალი ცხოვრება, არ უთქვამს. “ლაბორატორიამ” თქვა, რომ უნდა უფასო განათლება, რომელიც გულისხმობს სოციალური და პოლიტიკური სისტემების ცვლილებას, პრობლემები არ არის ცალკეული ხასიათის, ის სისტემასთან არის კავშირში. ცვლილებები არ მომხდარა, იმიტომ რომ ის სივრცე, სადაც ეს უნდა მომხდარიყო, ჩაკეტილია თვითშეფასების პროცესისთვის.

“ლაბორატორიას” შეიძლება იმაზე მეტი პასუხისმგებლობა დავაკისროთ ან იმაზე მეტად შევაფასოთ მისი როლი, ვიდრე რეალურად არის. ჩემი აზრით ყველაფერი სოციალური და პოლიტიკური მოვლენების თანხვედრის გამო მოხდა და არა ლაბორატორიაში შემავალი ადამიანების პირადი მონაცემების გამო.

სისტემის ნგრევას ჩვენთან ერთად ის ასაკოვანი ადამიანებიც მოითხოვდნენ სექტემბრის დღეებში, რომლებიც სხვა დროს უცხოვად აღიქვამდნენ ამ ანარქისტულ ლოზუნგს და შორს დაიჭერდნენ თავს მისგან. მაგრამ ჩვენი სტუდენტური გამოხატვის ფორმას შეუერთდნენ, იმიტომ რომ იმ მომენტში მთელ საზოგადოებას საერთო მიზანი ჰქონდა - კრიზისული მდგომარეობის რეჟიმის შეცვლა. მაშინ ამას სისტემის ნგრევას უწოდებდნენ. მაგრამ სისტემა რა თქმა უნდა არ დანგრეულა. იმიტომ რომ სისტემა არის მთელი, რომელიც შედგება ერთმანეთთან ფუნქციურად დაკავშირებული ელემენტებისგან. იქ ყველას ჰქონდა თავისი ფუნქცია, პარლამენტსაც, რომელიც ისეთ კანონებს იღებდა, რომლებიც მხოლოდ ბანკირებს და მსხვილ ბიზნესმენებს და პოლიტიკურ მმართველ გუნდს სჭირდებოდა, თავისი ფუნქცია ჰქონდა პოლიციას, რომელიც პატიმრებს აწამებდა და ამის ხარჯზე ხდებოდა რაღაცები, რაც საჭირო იყო ამ სისტემის არსებობისთვის და გვექონდა ჩვენი, ხალხს, ჩვენი ფუნქცია, როცა ვემორჩილებოდით და წყნარად ვიღებდით ამ ყველაფერს. ფუნქციები არ შეცვლილა, შეიცვალა პოლიტიკური მმართველობა. თუ ამ ფუნქციებს არ შევცლით, ამ სისტემურ მთელს არ დავშლით, მანამდე ცვლილებებზე ვერ ვილაპარაკებთ. ვიდრე არ დაირღვევა კავშირი დამორჩილებულსა და დამმორჩილებელს შორის, მნიშვნელობა არ ექნება ვინ იქნება სათავეში. ამისთვის კი საჭიროა თვითგამორკვევის პროცესი, მაგრამ ამას მარტო ლაბორატორია არ ეყოფა. ამას უფრო დიდი სივრცე და გახსნილობა სჭირდება. შეიძლება გამოჩნდეს კიდევ ახალი ჯგუფი უფრო რადიკალური მოთხოვნებით. ეს იმაზეა დამოკიდებული, რამდენად შეუძლია საზოგადოებას იმ პრობლემების აღქმა, რომელშიც იმყოფება, ადეკვატური პასუხის გაცემა და ორგანიზება ამ გამოწვევებზე საპასუხოდ.

**გოგი გვახარია** - ჯერჯერობით ვერ მივიღე პასუხი იმაზე, რას აკეთებს დღეს კონკრეტულად ახალგაზრდული მოძრაობა და არის თუ არა რაიმე გასაპროტესტებელი. იმედია ამის შესახებ ლევანისგან მოვისმენთ.

**ლევან ლორთქიფანიძე** - მოგესალმებით. მიხარია, რომ თქვენს წინაშე გამოსვლის შესაძლებლობა მეძლევა. ჩვენს მოძრაობას “ნარინჯისფერი კლუბი” ჰქვია. ეს სახელი მეგობრებმა და სტუდენტებმა იმ პროცესების დროს დაგვარქვეს, რომელიც უნივერსიტეტიდან დაიწყო. ჩვენი მოძრაობაც უნივერსიტეტს და იმ პრობლემებს უკავშირდება, რომლებიც არის ჩვენს სასწავლებელში, სახელმწიფო სასწავლებლების უმრავლესობაში. ჩვენთვის განსაკუთრებით მტკივნეული იყო ის, რომ განათლება უხარისო გახლდათ. სტუდენტებს არ ჰქონდათ სამეცნიერო-კვლევით პროცესში ჩართვის შესაძლებლობა, არ ჰქონდათ ხელმისაწვდომობა იმ ელემენტარულ მატერიალურ-ტექნიკურ ბაზაზე, რაც აუცილებელია პროფესიონალად ჩამოყალიბებისათვის. ამასთან ვხედავდით, რომ სტუდენტური წარმომადგენლობები, რომლებიც ოფიციალურად არსებობდა, არ ახორციელებდა ჩვენი უფლებებისა და ინტერესების დაცვას არა მარტო უნივერსიტეტის მასშტაბით, არამედ მის გარეთაც.

მე პირველი კურსიდან ვმონაწილეობ “ლაბორატორია 1918”-ის მიერ ჩატარებულ აქტივობებში. მაღლობის მეტი არაფერი გვაქვს სათქმელი ამ მართლაც ძალიან მნიშვნელოვანი მოძრაობის მიმართ, მაგრამ ცხადია, როდესაც ჯგუფი აქტიურია და შედეგზე ორიენტირებული, ზემოდან იწყება მისი მარგინალიზების მცდელობა და ამ ჯგუფს ნათლავენ რადიკალებად, არარაციონალურ ადამიანებად.



აქედან გამომდინარე გადაწყვეტიტე გაგვეხსნა ახალი ფრონტი იმ იდეის, იმ სისტემის მიმართ, რაც ჩამოყალიბებული გახლდათ უნივერსიტეტშიც და საზოგადოებაშიც და გადაწყვეტიტე სამართლებრივი და ფორმალური გზებით მოგვეპოვებინა შედეგები. ამიტომ 2012 წლის მაისში ჩატარებულ თვითმმართველობის არჩევნებში დავრეგისტრირდით დამოუკიდებელ კანდიდატებად და ჩამოვყალიბეთ ჩვენი კლუბი. ბევრი დაგვცინოდა, რომ ვერაფერს მივაღწევდით, მაგრამ შევძელით ის, რომ უნივერსიტეტში პირველად, მას შემდეგ რაც თვითმმართველობის სტრუქტურები ჩამოყალიბდა, ორგანიზებული ჯგუფი 70%-იანი უპირატესობით გავიდა თავის კურსზე სტუდენტურ თვითმმართველობაში. ჩვენ დავამარცხეთ ერთიანი სტუდენტური მოძრაობა. ბევრი გაოცებული იყო, იმიტომ რომ ამ ჯგუფის დამარცხება საარჩევნო პროცესით შეუძლებლად მიაჩნდათ.

აინტერესებთ, რატომ დავირქვით ნარინჯისფერი. ჯერ ერთი ისეთი ფერია, რომელიც კარგად ჩანს. ორკვირიანი საარჩევნო კამპანიის დროს ფიგურირებდა ამ ფერის ბუშტები, მუყაოს ქაღალდები ამ ფერის წარწერებით, ამასთან ეს ფერი სისრულის და განახლების ფერია და ჩვენი მთავარი ლოზუნგიც განახლება გახლდათ.

ჩვენი აქტივობის მთავარი სფერო არ განსხვავდება. ჩვენ ვითხოვთ უმაღლესი განათლების სფეროს სრულყოფას, უმაღლესი განათლების სისტემაში სტუდენტის დაყენებას პირველ ადგილზე. ჩვენ გვინდა სისტემა მორგებული იყოს არა რიგით ადამიანებზე, არამედ მუშაობდეს პროფესიონალი კადრის ჩამოყალიბებაზე. ძალიან საინტერესოა როგორ ხდება ახალგაზრდობის ჩართვა და რა ხიბლავთ ჩვენს მეგობრებს ჩვენს მოძრაობაში. მიზეზი ძალიან მარტივია. ადამიანების დიდ ჯგუფს სურს, რომ მისი აზრი მნიშვნელოვანი იყოს, ითვალისწინებდნენ, და რეალურად მონაწილეობდეს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ჩვენი ერთ-ერთი მთავარი მიზანი გახლავთ ისიც, რომ გადაწყვეტილება არ მიიღოს ვინმე სხვამ, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მთავარ როლს არ ასრულებდეს გარეგანი ძალა, სისტემაში დაწინაურებული ელიტური ჯგუფები. გვსურს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მთავარი როლი ჩვენ ვითამაშოთ.

როგორ შეიძლება გაგრძელდეს მოძრაობა. საზოგადოებაში სამოქალაქო კულტურა ძალიან დაბალია. ბევრი სტუდენტი დღეს გადაქცეულია კრედიტებზე და დიპლომზე მონადირე არსებად და მათი მთავარი ინტერესი არის მხოლოდ ის, რომ ჩაეთვალათ რაღაცა, ფორმალურად მიიღონ განათლება. მათ არ აინტერესებთ მეორე, ხარისხობრივი მხარე. ხშირად არც ის აინტერესებთ, ირგვლივ რა ხდება. შესაბამისად, ძალიან ძნელია მხოლოდ რამდენიმე სტუდენტურ ჯგუფზე გადავიდეს მთელი სამოქალაქო პასუხისმგებლობა. მინდა გამოვკვეთო ჩვენი ღირებულებები. ჩვენ ყველაფერს უნივერსიტეტთან ვაკავშირებთ. ჩვენ ვართ უნივერსიტეტის იდეაზე კონცენტრირებული ჯგუფი. ვფიქრობთ, რომ უნივერსიტეტი და განათლების სისტემა არის ყველაზე დიდი პოლიტიკა. ყველაზე დიდი პოლიტიკური პრიორიტეტი უნდა იყოს სწორედ განათლების სისტემა და უნივერსიტეტის სისტემის შეცვლისთვის საქმიანობა ჩვენ ყველაზე დიდ სამოქალაქო აქტივობად მიგვაჩნია, რაც კი შეიძლება სტუდენტურმა ჯგუფებმა გადადგან.

ჩვენ ასევე ვესწრაფით იმას, რომ საქართველომ დაიწყო სვლა ცოდნის საზოგადოებისაკენ. ვფიქრობთ, რომ განათლება არ არის პრივილეგია. ის არის ადამიანი უფლება. ადამიანს აქვს უფლება მიიღოს ხარისხიანი და მაღალი დონის

განათლება, და მიგვაჩნია, რომ სწორედ ცოდნის საზოგადოებას შეუძლია განვითარების ახალ ეტაპზე გადაიყვანოს ჩვენი საზოგადოება.

მოკლედ შევეხები სექტემბრის მოვლენებსაც. ეს მოვლენები ნამდვილად იყო სპონტანური რეაქცია, რომელიც ნებისმიერ სტუდენტს უნდა ჰქონოდა მომხდართან დაკავშირებით. უბრალოდ, აღსანიშნავია ის, რომ ამ მოძრაობის და პროტესტის ცენტრი გახლდათ უნივერსიტეტი. სტუდენტური აქტივობა საზოგადოების დაკვეთა გახლდათ. ჩვენს ქვეყანას აკლდა სამოქალაქო კონტროლი ჩვენი, ახალგაზრდების მხრიდან. ამ ფოტოებზე არ ჩანს, მაგრამ აქციებზე გვქონდა ერთი ლოზუნგი, რომელსაც ჩვენი კლუბი თავიდან ბოლომდე იზიარებს და თავის ფუნდამენტურ ღირებულებად მიიჩნევს. ეს ლოზუნგი ასე ჟღერდა - “ჩვენი უზენაესი ღირებულებაა ადამიანი”. ჩვენ შევეცდებით ადამიანის დაცვას, როგორც არ უნდა იყოს ის, რა შეხედულებებისა და მრწამსისაც არ უნდა იყოს. ადამიანი უნდა იყოს სისტემის და გარემოს მთავარი თემა და საზრუნავი.

მომავალი აქტივობების დაწყება რთულია, მაგრამ მე მაქვს პრეტენზია, რომ სტუდენტობა გახდეს საქართველოში ერთი ასეთი ევროპული სტანდარტის დამამკვიდრებელი, რომ სტუდენტებმა დაიწყონ სამოქალაქო ინიციატივებით გამოსვლა, ფართომასშტაბიანი სამოქალაქო აქტივობების წარმოდგენა, სამოქალაქო კამპანიების დაწყება კონკრეტულ თემებთან დაკავშირებით. მიმაჩნია, რომ ნებისმიერი ხელისუფლება, რომელიც რჩება სამოქალაქო კონტროლის და სოციალური ზეწოლის გარეშე, ნებისმიერ შემთხვევაში გარდაიქმნება მონსტრად და ჩამოყალიბდება არადემოკრატიულ სისტემად. ასე რომ ჩვენი სამომავლო პერსპექტივა სამოქალაქო ინიციატივების, იდეების, საკანონმდებლო პროექტების წარდგენა და ამ პროექტებისათვის სხვადასხვა მეთოდებით - აქციებით, დისკუსიებით, მხარდაჭერა და მიზნის მიღწევაა.

**გოგი გვახარია** - მე არ მახსოვდა ეს ლოზუნგი, “უზენაესი ღირებულება არის ადამიანი”. მახსოვდა “სისტემა უნდა დაინგრეს”. ალბათ ისიც საინტერესოა, რომ ეს ლოზუნგი უფრო პოპულარული გახდა, ვიდრე პირველი. ამის მიზეზებზეც შეიძლება მსჯელობა. შეგიძლიათ დასვათ კითხვები.

- გიორგი, თქვენ ისაუბრეთ ქსელის შექმნაზე სხვადასხვა სტუდენტურ დაჯგუფებას შორის. თუ შეგიძლიათ მოიყვანოთ პროდუქტიული კოლაბორაციის მაგალითი.

**სოფო ტაბატაძე** - ყოველთვის მაღიზიანებდა პროტესტის გამოხატვის ფორმები. ჩემი აზრით პროტესტები ზედმეტად თეატრალიზებულად გამოიხატებოდა. ამიტომაც ბევრი მათგანი არ ყოფილა წარმატებული. გამოფენილ სურათებსაც რომ ვუყურებ, “ყანწი მომართვით”- შესტიკულაცია იგრძნობა. გაუგებარია ინგლისური წარწერებიც, თითქოს ვიღაცისთვის საჩვენებლად არის გაკეთებული და არა ბუნებრივი სიბრაზის გამო. ბუნებრიობა აკლია ყველაფერ ამას.

**გოგი გვახარია** - მეც მინდოდა ამ კითხვის დასმა, ოღონდ პირიქით.

**ვერა გოგოხია, ლიბერალური განათლების ამერიკულ-ქართული ინიციატივა** - ვფიქრობ, რომ არჩევნებამდეც ძალიან ცხელი პოლიტიკური პერიოდი იყო და

არანაკლებ ცხელია არჩევნების შემდეგ. რატომ არის სტუდენტური მოძრაობა ჩაწყნარებული. რაღაცას ველოდებით? თუ ველოდებით, რას და როდისთვის?

**არჩილ წერეთელი, “ლაბორატორია 1918”** - საზოგადოება კარგად არ ადევნებს თვალს მოვლენებს. დაჭერების საკითხი მაინც უფრო პოპულარულია. თუ გაიხსენებთ, ძალიან აქტიური იყო ჩვენი მოძრაობა ჭიათურის მოვლენების დროს, როდესაც მუშები გაიფიცნენ, რკინიგზელების გაფიცვის დროსაც. მაგრამ გეთანხმებით, ტელევიზიებს არ აინტერესებდა ეს თემები და არ გაშუქებულა. პარლამენტის გახსნის დღესაც ძალიან მასშტაბური აქცია გვქონდა.

**გიგა ბრეგვაძე** - სოციალური მოძრაობისას იდეოლოგიური ეკლექტიზმი თუ არის კარგი და რატომ.

**დავით არაბიძე, განათლების ეროვნული კავშირი** - როგორც სტუდენტები, ადამიანები, როგორ უყურებთ საზოგადოებას, რომელშიც ცხოვრობთ. არის თუ არა ეს საზოგადოება კლასობრივად ანტაგონისტური. ასევე მაინტერესებს, როდესაც აღარ იქნებით სტუდენტები, როგორ აპირებთ საკუთარი თავის რეალიზაციას ისეთი შრომითი კანონმდებლობის პირობებში, რომლის მიხედვითაც ბაზარი ღმერთია და ადამიანი არსებობს მხოლოდ ბაზრისთვის. რას გააკეთებთ სოციუმის შესაცვლელად?

- თქვენი ჯგუფი ანდრო ბარნოვის წინააღმდეგ გამოდის. მაინტერესებს რატომ არ მოგწონთ. სტუდენტების გადასაწყვეტი რატომ უნდა იყოს, დეკანი ვინ იქნება.

**გოგი გვახარია** - სოფოს კითხვას გავაგრძელებ, ძალიან მომეწონა. მე მეგონა, რომ დღევანდელი დისკუსია შეეხებოდა იმას, რაზეც სოფომ ისაუბრა. მოხსენებები ძალიან ზოგადი იყო. მე მგონი პროტესტის ფორმებზე უნდა გვესაუბრა. უნდა გვესაუბრა იმაზე, რამდენად იყო ეს თეატრი, ეს ცუდია თუ არა, სტატიაც დაწერე რიყეზე გამართულ კონცის აქციასთან დაკავშირებით. საინტერესო იდეა ჰქონდა ამ აქციას, მაგრამ დიდი გამოხმაურება არ მოჰყოლია. ეს იმას ნიშნავს, რომ შეიძლება ახალი იყო და ამდენად გაუგებარი. მაგრამ სინამდევით ასეთი ერთი შეხედვით უმნიშვნელო გადაწყვეტილებით შემდეგ უფრო მნიშვნელოვანი პროტესტები გვახსოვს ისტორიაში. ფორმის კრიზისი ხომ არ არის? ისიც უცნაურია, რომ გუდიაშვილის აქცია არ გიხსენებიათ. მაინტერესებს, თუ ფიქრობთ ახალი ფორმების ძიებაზე?

**გიორგი კველიშვილი** - იყო აქციები, სადაც სტუდენტური მოძრაობის გვერდით იდგა პროფკავშირები. მაგრამ თუ კონკრეტულ წარმატებულ შედეგზე ვლაპარაკობთ, სწორედ იმის თქმა მინდოდა, რომ ასეთი პროცესი ჯერ არ გვქონია და ახლა ვდგავართ ამ ამოცანების წინაშე. თუმცა სექტემბრის მოძრაობაში საზოგადოების ყველა მხარე იყო ჩართული. თანმიმდევრული თანამშრომლობა სტუდენტურ ჯგუფებს შორის ყოფილა, მაგრამ უფრო ფართო თანამშრომლობა არ მახსენდება.

- რაიმე პროდუქტი თუ გამოიღო მოძრაობამ. შეიცვალა თუ არა რაიმე.

**გიორგი კველიშვილი** - მივიღეთ ხელისუფლების ცვლილება არჩევნების შემდეგ. თავისთავად თანამშრომლობის უზარმაზარი გამოცდილება არსებობს, გავიხსენოთ 1968 წლის მაისი, როდესაც იყო თანამშრომლობა პროფესორებსა და სტუდენტებს, მუშათა კოლექტივებს შორის. დღეს ევროპაში მიმდინარე ბევრ საპროტესტო მოძრაობაშიც სხვადასხვა ჯგუფები მონაწილეობენ. მე მეგონი ეს ეფექტური და სასარგებლოა.

თეატრალიზებასთან დაკავშირებით ვერაფერს გეტყვით. მე ვთქვი, რომ ეს არის შემოქმედებითი, კრეატიული პროცესი და საჭიროა ახალი ფორმების გამოგონება სათქმელის გამოსახატავად. იმიტომ რომ საზოგადოება ეჩვევა პროტესტის ფორმებს და ისინი აღარ მუშაობს. ასეთი პრობლემის წინაშე ყოველთვის დგას საპროტესტო მოძრაობა. ადამიანები ფიქრობენ, როგორ მიიტანონ თავიანთი სათქმელი საზოგადოებამდე. ახალი ფორმების მოძიება საჭიროდ მიმაჩნია.

არა მგონია, რომ სტუდენტებმა უნდა განაგრძონ მხოლოდ საპროტესტო მოძრაობა. ჩემს გამოსვლაში ვიგულისხმე მათი მონაწილეობა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ეს არ ნიშნავს მარტო პროცესს, არამედ პასუხისმგებლობის აღებასაც. აქედან გამომდინარე მოძრაობა უფრო მრავალფეროვანი უნდა გახდეს და არ უნდა შემოიფარგლებოდეს მხოლოდ პროტესტით. ის არ უნდა იყოს მხოლოდ პასუხი გამაღიზიანებლებზე. ეს უნდა იყოს ახალგაზრდობის ცნობიერების ამაღლებისა და უშუალო მონაწილეობისაკენ მიმართული პროცესი.

როდესაც მოძრაობა ფართომასშტაბიანია, იდეოლოგიური ეკლექტიზმი ყოველთვის გვაქვს, იმიტომ რომ ადამიანები განსხვავებული ფასეულობების მატარებლები არიან, მაგრამ არის რაღაც, რაც ყველას აერთიანებს. ჩემი აზრით ახლაც ასეთი მომენტი იყო, რომ განსხვავებული იდეოლოგიის ადამიანები ერთად დადგნენ. არც თავად ლაბორატორიაშია იდეოლოგიური ერთგვაროვნება. ჩემი აზრით ეს ძალიან კარგია და ქმნის პირობებს დისკუსიისა და კონსესუსისათვის.

რაც შეეხება შრომის კოდექსის შეცვლას, ეს ლაბორატორიის და მთელი საზოგადოების მოთხოვნა მანამდეც იყო, ვიდრე ბიძინა ივანიშვილის ფაქტორი გაჩნდებოდა. ლაბორატორიის ერთ-ერთი პირველი გამოსვლა სწორედ არსებულ შრომის კოდექსს აპროტესტებდა. ეს მოთხოვნა, მიუხედავად იმისა, რომ ახალმა ხელისუფლებამ დადო მისი შეცვლის პირობა, მაინც ძალაშია.

ახალგაზრდობის მონაწილეობა უნდა გაიზარდოს საზოგადოებრივ პროცესებში. ის გამოცდილება, რაც სხვადასხვა სტუდენტურ მოძრაობას გააჩნია, კარგი დასაწყისია მოძრაობის გაფართოებისთვის. სწორედ ახალგაზრდებმა უნდა იბრძოლონ ახალი რეალობის შესაქმნელად. ეს გულისხმობს მონაწილეობას. ვიდრე იარსებებს საკითხი, რომელსაც სტუდენტები არ მიიჩნევენ თავიანთ საქმედ, ამ ქვეყანას არაფერი ეშველება. არცერთი ისეთი საკითხი, რომელიც სტუდენტის ბედს ეხება, არ უნდა წყდებოდეს სტუდენტების გარეშე. ვინ არის დეკანი ფაკულტეტზე, ბუნებრივია, რომ ახდენს გავლენას სტუდენტებზე, იმიტომ რომ ეს ადამიანი განსაზღვრავს ფაკულტეტის პოლიტიკას.

- არსებობს თუ არა პროტესტის მოკლევადიანი და გრძელვადიანი სტრატეგიები? მაგალითად, გვინდა, რომ მედიაში მოვხვდეთ. როგორ ვგეგმავთ ამას?

**ირაკლი გაბრიჩიძე**, “ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა” - როდესაც შრომის კოდექსს აკრიტიკებთ, თუ გაქვთ რომელიმე ორგანიზაციის კონკრეტული შრომითი

ხელშეკრულება, რომელიც არ მოგწონთ. ავიღოთ თუნდაც ჭიათურის შემთხვევა. სტუდენტების 90% ჩემი აზრით გაუთვითცნობიერებელია ამ საკითხებში. ამთავრებენ სასწავლებელს და არ იციან რა სახის ხელშეკრულება დახვდებათ. მე შემძლია მოგაწოდოთ ინფორმაცია იმ დარღვევების შესახებ, რაც არის ბევრ კომპანიაში ამ კუთხით. კონკრეტულად რას აკრიტიკებთ შრომის ხელშეკრულებებში?

**გიორგი კველიშვილი** - დარწმუნებული ვარ, რომ ის სტუდენტები, ვისაც მე ვიცნობ, ძალიან კარგად არიან გაცნობიერებულები შრომის კოდექსის პერიპეტივებში, განსაკუთრებით 37-ე და 38-ე მუხლებთან დაკავშირებით. შრომის კოდექსში არა მარტო მუხლებია შესაცვლელი, არამედ დეტალურად არის გასაწერი ყველაფერი, როგორც ევროპულ ქვეყნებშია. მე არ ვიცი ბიძინა ივანიშვილისგან ვინ რას ელის, მაგრამ ველოდები, რომ თვითონ საზოგადოებისაგან იქნება მეტი აქტიურობა. შრომის კოდექსი საკუთარ თავზე მაქვს გამოცდილი. ორი წლის წინ გამათავისუფლეს აკადემიიდან და დღესაც არ ვიცი მიზეზები, დღემდე არ მიმიღია დოკუმენტი გათავისუფლებასთან დაკავშირებით. ჩვენი დღევანდელი შრომის კოდექსი იძლევა იმის საშუალებას, რომ არ განმიმარტონ გათავისუფლების მიზეზი.

**ანი ჭანკოტაძე** - ჩვენ განვაგრძობთ მუშაობას მთავარი მიზნისთვის, უფასო განათლებისა და ხელმისაწვდომი განათლების ეტაპობრივად მიღწევისთვის. ამ წუთას უნივერსიტეტის თვითმმართველობის მოდელზე ვმუშაობთ. შექმნილია ჯგუფები, რომლებიც სხვადასხვა მოდელს შეისწავლის. ვმუშაობთ იმაზე, როგორ უნდა მივაღწიოთ იმას, რომ აღარ გვქონდეს ცენტრალიზებული მოდელი და როგორ გავაძლიეროთ ფაკულტეტების თვითმმართველობები, ასევე თითოეული სტუდენტის ჩართულობა უნივერსიტეტის მართვაში.

თვალყურს ვადევნებთ, თუ რა ხდება განათლების პოლიტიკაში, თუნდაც იმ ინიციატივას, რომ განათლების ბიუჯეტი ორჯერ გაიზარდა. ჩვენ გვინტერესებს, რას მოხმარდება ეს ფული, განათლების ხელმისაწვდომობას თუ ხელს შეუწყობს განათლების უფრო ელიტურად გადაქცევას.

გულწრფელობის საკითხი გამოხატვაში მეც მნიშვნელოვნად მიმაჩნია. პრობლემაა, თითქოს ჰეროიკულ პათოსს ატარებს ჩვენთან აქციები. ადამიანებს მიაჩნიათ, რომ აქცია და პროტესტი ვინმესთვის გაღებული წვლილია, სხვებისთვის საგმირო საქმეა და არა საკუთარი მიზნების მიღწევის საშუალება. შეიძლება ამას მოაქვს ის, რომ ეს ყველაფერი გმირულ იერს იღებს. აქცია ცხადია, საინტერესო უნდა იყოს და არ უნდა იყოს მოსაწყენი. ზოგ შემთხვევაში რაოდენობაა მნიშვნელოვანი, ზოგ შემთხვევაში ფორმა და მისი კრეატიულობა, გააჩნია აქციის შინაარსს.

მარქსის გაგებით კლასობრივ დაყოფაზე ვერ ვისაუბრებთ. ჩვენი საზოგადოება უფრო მრავალფეროვანი გახდა და კაპიტალმაც სხვადასხვა გაგება და ფორმები შეიძინა. დღეს მთავარი კაპიტალი გახდა ცოდნა და ამიტომაც განათლების თანაბრად ხელმისაწვდომობის მოთხოვნა არის კლასობრივი განსხვავების წინააღმდეგ ბრძოლა, რათა არ გაჩნდნენ ელიტური და დაქვემდებარებული ჯგუფები. რა თქმა უნდა არის ეს ჯგუფები, მაგრამ არ უნდა გაიზარდოს უთანასწორობა.

შრომითი გარემო, უფლებები და ექსპლუატაცია მნიშვნელოვანი პრობლემაა ყველა საზოგადოებაში. საქართველოში ის ვულგარული ფორმით არის წარმოჩენილი. ეს საკითხი ყოველთვის იყო ჩვენი ინტერესის საგანი. ველოდებით რას

იზამს ახალი პარლამენტი, თუმცა შესული კანონპროექტები მაინცდამაინც არ განსხვავდება მოქმედი შრომის კოდექსისგან და ესეც იმსახურებს ჩვენს ყურადღებას. საჭიროა უფრო რეალური ცვლილებები. პრობლემა ბევრია, მაგრამ უმთავრესი ის არის, რომ მოქმედი შრომის კოდექსი იძლევა ადამიანის ექსპლუატაციის და ჩაგვრის საშუალებას. არ არის მითითებული სამუშაო დროის ხანგრძლივობა. 37-ე და 38-ე მუხლები შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტისა და ხელშეკრულების მოშლის საფუძვლად ლეგიტიმურად მიიჩნევენ დამსაქმებლის ნებას. ეს ნიშნავს, რომ ქვეყნის ისედაც დაუსაქმებელ მოსახლეობას მარადიული ტერორის მდგომარეობაში ვამყოფებთ. ადამიანები სოციალურად იმპოტენტები ხდებიან, ვერ იბრძვიან თავიანთი უფლებების დასაცავად იმის გამო, რომ ის ლუკმა-პურიც არ დაკარგონ, რა აქვთ. ეს ზოგადად დიდ პრობლემებს უქმნის ქვეყნის წინსვლას.

ანდრო ბარნოვი არის სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა დეკანი. ეს არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაკულტეტი უნივერსიტეტში. ის ამავედროულად არის სტუდენტი და არ აქვს აკადემიური ხარისხი. მართალია, ის აირჩა, მაგრამ ლეგიტიმური ეჭვი გვაქვს, როგორ მუშაობს კომისიები. ის იყო მინისტრის მოადგილე, ისევე როგორც მისი წინამორბედი. ის გახლდათ ბაჩო ახალიას [საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სასჯელაღსრულების დეპარტამენტის ყოფილი თავმჯდომარე, თავდაცვის და შინაგან საქმეთა ყოფილი მინისტრი] მოადგილე, რომელიც ახლა ციხეშია. გარდა ამისა მას არ აქვს ამ სფეროს მართვის გამოცდილება. ჩემი, როგორც სოციოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტის პრეტენზია მის მიმართ არის თუნდაც ის, რომ მისი არჩევის შემდეგ შეიცვალა სამაგისტრო პროგრამების დაფინანსების წესი და აღარ გახსნეს სამაგისტრო პროგრამა მხოლოდ იმის გამო, მხოლოდ ორ სტუდენტს უნდოდა ჩაბარება. ეს მოკლავს ძალიან მნიშვნელოვან მიმართულებებს ფაკულტეტზე. შეიძლება არის პროფესიები, რომელიც კომერციულად მომგებიანი არ არის, მაგრამ უნივერსიტეტმა და ქვეყანამ უნდა შეინარჩუნოს და დააფინანსოს ისინი.

**მათე გაბიციანაშვილი, “ლაბორატორია 1918”** - მარტო ის არგუმენტი, რომ კარგი მენეჯერია, აკადემიურ სფეროში და ამ საქმიანობით სფეროში შეუთავსებელია.

**ოთო კობახიძე, “ნარინჯისფერი კლუბის” წევრი** - წუხელ ვკითხულობდი სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დებულებას, სადაც ნათლად არის მითითებული, რომ სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის საბჭოში არსებული 35 წევრის არანაკლებ ¼ სტუდენტები უნდა იყვნენ. დღეს საბჭოში მხოლოდ შვიდი სტუდენტია. აქედან გამომდინარე, დეკანის არჩევნები, რომელიც იქნება 21-ში, ლეგიტიმური და სამართლებრივ ჩარჩოებში მოქცეული არ იქნება.

სოფოს ნათქვამს გამოვეხმაურები. მე დამიწერია პლაკატები ფრანგულ, ესპანურ და ინგლისურ ენებზეც. ჩემთვის ეს პრობლემა არ ყოფილა. პრობლემა ის იყო, რომ ბოლოს ეს აქცია ნაციონალი ახალგაზრდების მიტინგს უფრო დაემსგავსა. ორი დღის შემდეგ უკვე გაჩნდა მოთხოვნები წავსულიყავით საპატრიარქოსთან, წავსულიყავით და გველოცა სამებასა თუ ქაშვეთში. რომ არა სტუდენტური ჯგუფები, ეს პროტესტი დაკარგავდა თავის სახეს. მაგრამ ბოლო დღეებში, როცა ეს მაინც მოხდა, იმის დამსახურება იყო, რომ ბოლოს ჩვენი აქცია “ჯოს, ჯოს” აქციად გადაიქცა. ბევრისგან განსხვავებით ჩემთვის ეს აქციები ნამდვილად არ იყო

იმედის მომცემი. იქ მე დავინახე ის უამრავი პრობლემა, რომელიც არსებობს ქართველი სტუდენტის ცნობიერებაში. გვაკლია შედეგზე ორიენტირება და კიდევ ბევრი რამ. ჩემი ერთი ლექტორი ამბობდა, რომ 1989 წლის 9 აპრილის შემდეგ პროტესტი ნებადართულ ვაჟკაცობას ჰგავდა და ჩვენი აქციები სწორედ ამას დაემსგავსა. მიუხედავად იმისა, რომ ხელისუფლება შეიცვალა, მართლაც მნიშვნელოვანი აქციები იყო, მან მე უფრო მეტი კითხვა დამიტოვა, ვიდრე კმაყოფილება.

**სანდრო ცაგარელი, “ლაბორატორია 1918”** - რთულია გარედან იმ მოვლენების შეფასება, რისი მონაწილეც თავად ხარ. არა მგონია ეს აქციები ზედმეტად თეატრალიზებული ყოფილიყო. იყო სიმბოლოები და მნიშვნელობები, რაც ზოგადად აქვს ხოლმე აქციებს. თუნდაც ის, რომ ყოველდღე სამ საათზე უნდა შევკრებილიყავით უნივერსიტეტის ეზოში, აქციებს აძლევდა ლეგიტიმურობის ფორმას. შეიქმნა მნიშვნელობები, რომლებიც კარგ ფორმებში სვამდა ჩვენს მოძრაობას. დროთა განმავლობაში უფრო დავიხვეწებით და უფრო მეტ მნიშვნელობებს და შინაარსს მივცემთ ჩვენს ქმედებებს.

**გიორგი გაბელია, “ლაბორატორია 1918”** - აქ ითქვა, რომ სტუდენტებმა პროცესში კი არ უნდა მიიღონ მონაწილეობა, პასუხისმგებლობა უნდა აიღონ. რამდენიმე თვის წინ დადგა საჭირობოროტო საკითხი, უნდა შესულიყო თუ არა “ლაბორატორია 1918” თვითმმართველობაში და უნდა აეღო თუ არა ეს პასუხისმგებლობა. ამაზე რას ფიქრობთ?

**თამარ ჯოხაძე, სტუდენტი** - მეც ვიყავი აქციების მონაწილე და გამოგიტყდებით, მეც დავიყვირე რამდენჯერმე “ჯოს, ჯოს”. ისე გამოვიდა, თითქოს ამით რამე დამეშავებინოს. ეს ინტელექტუალების ჯგუფმა აიტაცა, რომ ახალი ფორმები უნდა მოვიფიქროთ.

**გოგი გვახარია** - ინტელექტუალების ჯგუფი ვინ არიან?

**თამარ ჯოხაძე, სტუდენტი** - ის, რომ ნაციონალური შემახილები იყო, არა მგონია მინუსი იყოს აქციებისა, რომელმაც ასეთ შედეგი გამოიღო.

**გოგი გვახარია** - მე მგონია, რომ საუბარია არა “ჯოსზე” და ტრადიციაზე, არამედ ერთფეროვნებაზე. მახსოვს, “ვარდების რევოლუციის” დროს ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული აქცია იყო პარლამენტისთვის ირგვლივ ხელიხელჩაკიდებული ადამიანების მიერ წრის შეკვრა. მაგრამ შემდეგ, როცა ეს განმეორდა, ვიღაცამ იკითხა, როდემდე უნდა გაგრძელებულიყო ეს. ლაპარაკია ფორმის ცვლილებასა და კრეატიულობაზე. თორემ ადამიანებს ვერ აუკრძალავ იმ ენაზე გამოხატონ პროტესტი, რომელიც მათთვის ორგანულია.

**ანი ჭანკოტაძე** - აქციის ერთ-ერთმა წევრმა, დიტო ხუსკივაძემ სხეული დაისერა, რათა სისხლით სიმბოლურად გამოეხატა თავის პროტესტი. ეს ძალიან ნეგატიურად აღიქვა ხალხმა. პუბლიკაც პრობლემაა რიგ შემთხვევაში. ხშირად სიახლესა და კონცეპტუალობაზე მნიშვნელოვანი ძალის დემონსტრირებაა.

**ლევან ლორთქიფანიძე** - დავიწყოთ ფარისევლობის მომენტებით, რომელზეც ისაუბრეთ. ცხადია, ფარისევლობა იარსებებს აქციაზე, რომლის შემადგენლობაც ძალიან დიდია. ძალიან ბევრი ადამიანი მონაწილეობდა ამ აქციაში, ზოგი გულწრფელად იყო მოსული, ზოგი ფარისევლურად, ზოგს ეკრანზე გამოჩენა უნდოდა. იყვნენ ისეთებიც, რომლებსაც თავიანთი პარტიის რაიონულ შტაბებში უნდოდათ თავის გამოჩენა. მაგრამ დიტოს [დიმიტრი ხუსკივაძე, “ლაბორატორია 1918“ წევრი] პროტესტის ფორმისმაგვარი გინახავთ? ასეთი გულწრფელი და ორიგინალური, დამოუკიდებელი. დარწმუნებული ვარ, იცოდა, რა მოყვებოდა ამ ფორმას. ასეთი ფორმები აკლდა ჩვენს საზოგადოებას. მიუხედავად იმისა, რომ დიდი წნეხი იყო, დიტომ არ თქვა უარი საკუთარ გადაწყვეტილებაზე. შეიძლება არ მომწონდეს სისხლით დაწერილი ფრაზები, მაგრამ ვაფასებ მის თავისუფალ და გულწრფელ ნაბიჯებს.

თავად ისაუბრეთ პროტესტის გამოხატვის იმ პრაქტიკაზე, რაც ახასიათებდა საქართველოს წარსულში - ჯაჭვები, საკნები, ერთფეროვნება. ამ აქციებზე ბევრი ახალი და გულწრფელი ელემენტი შემოვიდა. თავიდან ჩემს სიტყვებსაც, რომ ჩვენი უზენაესი ღირებულებაა ადამიანი, უცნაურად შეხვდნენ. ყველა მოელოდა “ჯოს” მსგავს მოწოდებას, მაგრამ საზოგადოება მალე ამ ფრაზასაც გაგებით მოეკიდა.

პოლიტიკურ მეცნიერებაში პოლიტიკური კომუნიკაციის სპეციალისტები გამოყოფენ ახალ ფენომენს, რომელსაც “გლობიშს” უწოდებენ. ეს არის ინგლისური ენის 1500-სიტყვიანი ვერსია, რომელსაც ძირითადად იყენებენ დემონსტრაციებსა და აქციებზე. ბუნებრივია, რომ ინგლისურენოვანი, “გლობიშური” წარწერებით გვინდოდა ჩვენი ხმა და პროტესტის მიზანი ჩვენი კოლეგა სტუდენტური მოძრაობებისთვისაც მიგვეწვდინა, რომლებიც ასე მრავლად არის მსოფლიოში. ისეთი შემთხვევაც იყო, რომ სამი წვეროსანი მოიყვანეს და თქვეს, რომ ისინი მაგალობლები იყვნენ და წინ გაგვიძღვებოდნენ, რამაც აქცია გაყო. აქციის ნაწილი გაყვა მაგალობლებს და ამ ფორმით გადაწყვიტა პროტესტის გამოხატვა.

რაც შეეხება აქციების ჩაწყენარებას. პარლამენტის პირველი სხდომის დღეს დერეფანი გავაკეთეთ და დავხვდით დეპუტატებს. ყოფილ უმრავლესობასაც და ახლანდელსაც შესაბამისი ლოზუნგებით მივმართავდით. ძველებს წარსული პასუხისმგებლობა შევახსენეთ, ახლებს კი ვეუბნებოდით, რომ ვაკონტროლებთ მათ. ასე რომ აქციები არ არის მაინცდამაინც ჩაწყენარებული. შემდეგ იყო ჭიათურის პროტესტი, ახლა კი დარწმუნებული ვარ მოყვება პროტესტი ჩვენს ფაკულტეტზე, რაც შეიძლება გამოფხიზლების მნიშვნელოვან ელემენტად გადაიქცეს.

საქართველოში ოფიციალური მონაცემებით მილიონ 200 ათასი მოქალაქე სიღარიბის ზღვარს მიღმა იმყოფება. მილიონ 800 ათასზე მეტი კი ითხოვს სიღარიბის ზღვარს მიღმა მყოფის სტატუსს. გამოდის, რომ მოქალაქეთა 30%-ზე მეტი, თუ მეტი არა, ღატაკია. არ ვიცი რამდენად არსებობს კლასობრივი ცნობიერება, მაგრამ ცხადია დაპირისპირება იმ ჯგუფებს შორის, რომელთა ხელშიც მოქცეულია ეკონომიკური და სოციალური რესურსების უმეტესობა და რიგით ადამიანებს შორის, რომლებიც ამ რესურსის გარეშე არიან დარჩენილები. ნებისმიერი საზოგადოების გარდაქმნის პროცესში ახალგაზრდობის როლი ძალიან დიდია. ჩვენ ვცდილობთ, რომ რაც არ მოგვეწონს ისე შევცვალოთ, როგორც სწორად მიგვაჩნია.

“ნარინჯისფერმა კლუბმა” წარმოადგინა მონახაზი, სადაც ჩანს მიმართულება, თუ როგორ წარმოგვიდგენია სტუდენტური წარმომადგენლობის უზრუნველყოფა



საუნივერსიტეტო სტრუქტურაში. გვინდა, რომ სტუდენტები ჩართულები იყვნენ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და სტუდენტური თვითმმართველობების ერთადერთ მოვალეობად იქცეს საფაკულტეტო საბჭოსა და სენატში სტუდენტური ინტერესების ლობირება.

ჩვენ ვართ ევროპულ ღირებულებებზე ორიენტირებულები. ეს ჩანს იმაში, რომ ადამიანი მიგვაჩნია უზენაეს ღირებულებად, იმაშიც, რომ უნივერსიტეტი მიგვაჩნია სამოქალაქო საზოგადოების ბურჯად და მთავარ შემადგენელ ნაწილად. ევროპული უნივერსიტეტებისთვის დამახასიათებელია, რომ ნებისმიერ დეპარტამენტს თუ სამეცნიერო განყოფილებას ხელმძღვანელობს ამ დარგის უდიდესი სპეციალისტი. ჩაიხედეთ დებულებაში, რომელიც ოთომ ახსენა. უნივერსიტეტის შინაგანაწესში წერია ასეთი ფრაზა, რომ დეკანი ფაკულტეტზე ხელმძღვანელობს არა მხოლოდ სამეურნეო და ადმინისტრაციულ საქმიანობას, არამედ უნდა იყოს აკადემიური და სამეცნიერო კვლევითი საქმიანობის ხელმძღვანელი. ვერ წარმომიდგენია, როგორ შეიძლება იყოს კლასიკური ფილოლოგი სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებებში სამეცნიერო კვლევითი სამიქნიანობის ხელმძღვანელი. როგორ უნდა განსაზღვროს პრიორიტეტები, ფაკულტეტების შემადგენლობა. გარდა ამისა ბატონი ბარნოვი არის დოქტურანტურის სტუდენტი. მას არა აქვს სრული ცოდნა მიღებული თავის მეცნიერებაში, არ დაუსრულებია ცოდნის მიღების პროცესი, რაც ჩემთვის ასევე პრობლემაა.

ძალიან მომხვდა გულზე ფრაზა, რატომ უნდა ერეოდეს სტუდენტი ასეთ საკითხებში. კიდევ ერთი ლოზუნგი, რომელიც ინტენსიურად აახლოვებს ერთმანეთთან “ლაბორატორია 1918”-ს და “ნარინჯისფერ კლუბს” - უნივერსიტეტი სტუდენტებსა და ლექტორებს. ჩვენ ვითხოვთ, რომ უნივერსიტეტში გადაწყვეტილების მიმღები პირები სტუდენტები და ლექტორები იყვნენ, ადამიანები, ვისთვისაც შეიქმნა უნივერსიტეტი და არა ბიუროკრატია. ბიუროკრატია და ადმინისტრაცია უნდა იყოს მხოლოდ მომსახურე პერსონალი.

სტუდენტურმა მოძრაობამ მთელი ქალაქი მოიცვა. ეს არ ყოფილა ერთ უბანში კონცენტრირებული მოძრაობა. გვინდოდა ჩვენი პროტესტი და უკმაყოფილება მთელი ქალაქისთვის გაგვეცნო.

**ლალი პერტენავა** - მადლობა მინდა გადავუხადო სალომე ცოფურაშვილს და გიორგი როდიონოვს მოწოდებული ფოტოებისათვის. აქ შეიძლება კარგად არ ჩანს, მაგრამ გამოფენის მოწყობას ვგეგმავთ და ყველას შეგეძლებათ მათი დათვალიერება. იმიჯსა და სიტყვასაც თავისი პასუხისმგებლობა აქვს. სლოგანებზე, გამოსახვის ფორმაზეც ალბათ უნდა ვიმუშაოთ.

**გოგი გვახარია** - დიდი მადლობა. დავასრულოთ დისკუსია.